

Eindverslag inspraakprocedure ontwerp Beleid voor Donker

Het ontwerp Beleid voor Donker van de gemeente Veere heeft van 28 september t/m 8 november 2017 ter inzage gelegen. Ingezetenen en belanghebbenden konden tijdens deze periode hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 Algemene wet bestuursrecht mondeling of schriftelijk bij de gemeenteraad indienen.

In de volgende tabel zijn de ingekomen zienswijzen weergegeven met daarachter de reactie van de gemeenteraad op deze zienswijze(n). De zienswijzen geven geen aanleiding tot aanpassing van het concept beleid.

Naam	nr	Zienswijze(n)	Reactie gemeente
A.Uytenbroek Dishoek	1	Ten opzichte van de bewoners lijkt mij het belang van ondernemers te zwaar wegen (geen één man, één stem dus). Als er al licht nodig is zou dat m.i. tot een sterkte beperkt kunnen blijven die vergelijkbaar is met die van de heldere hemel bij volle maan (0,25 lux). Op andere gebieden met die van een heldere hemel bij nieuwe maan (0,002 lux).	We hebben hier in onze zorgvuldige belangenafweging rekening mee gehouden. In het beleid stellen we dat de verlichtingssterkte van verlichting op duintrappen en duinpaden zo laag mogelijk is. Deze is gemiddeld 1 lux op de horizontale delen van een duintrap en gemiddeld 1 lux over de oppervlak van het duinpad gerekend. Vanwege de minimale afstand van 15 meter tussen armaturen, zijn er ook donkere stukken op het duinpad en is de gelijkmatigheid laag tot vrijwel nul. Deze grenswaarde voor de horizontale verlichtingssterkte is gekozen omdat deze gelijk is aan de grens die de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV) in haar Richtlijn Lichthinder (tabel 7.9) voor de nachtelijke verticale verlichtingssterkte veroorzaakt door openbare verlichting op de gevel van bebouwing in

Naam	nr	Zienswijze(n)	Reactie gemeente
			natuurgebieden. Omdat de armaturen het licht goed naar beneden moeten stralen, zal er direct onder het armatuur wel een hogere (maximale) verlichtingssterkte optreden dan het gemiddelde van 1 lux. Hierdoor kunnen de lampen functioneren als oriëntatieverlichting voor gebruikers van het duinpad.
Marijn Faase, eigenaar van strandpaviljoen de Strandzot	2a	Anderhalf jaar geleden is er bij de Strandzot een nieuwe overgang geplaatst met daarin ruimte voor een lichtslang, daarvoor had ik verschillende lantaarnpalen staan en die mochten niet meer terug. Ik heb toen gevraagd aan de gemeente wat voor soort slang moet erin komen en niemand kon daar een antwoord op geven. Ik heb toen gekozen voor een led slang van een goede kwaliteit. Kosten +- 1200 euro. Nu ben ik bang dat de gemeente straks gaat zeggen dat hij te fel is en ik een andere moet gaan kopen.	In ongeveer 2 gevallen buiten Natura 2000 De Manteling hebben ondernemers eerder in overleg met de gemeente verlichting aangebracht op duintrappen (lichtsnoer in gefreesd in leuning). De vraag is of dit gaat passen binnen het nieuwe beleid en of het wel mogelijk is vanuit natuurwetgeving. We bespreken dit graag met u en gaan hier zorgvuldig mee om. Wij streven er naar om samen tot een eenvoudige oplossing te komen.
	2b	Ook hebben we onder aan de trap 6 jaar geleden een lantaarnpaal geplaatst. Hier was geen enkele verlichting en dus super gevaarlijk, er loopt ook nog een fietspad en mijn medewerkers zetten daar hun fiets of scooter. Hoop dat deze kan blijven of dat de gemeente misschien met een oplossing komt en betaalt.	Deze lantaarnpaal past helaas niet binnen het beleid. We bespreken dit graag met u als het definitieve beleid bekend is en kijken mee naar mogelijkheden die wel passen binnen het beleid. We hebben begrepen dat deze lamp verschillende doelen dient. Wellicht kan hij door verschillende oplossingen vervangen worden, afhankelijk van het besluit van de raad op 1 februari 2018.
	2c	Dan hebben we ook nog de parkeerplaats bij het kustlicht (de branding heet die). Deze is helemaal niet verlicht en super gevaarlijk, er wordt hier gedeald en wild gekampeerd. Ik hoop dat jullie hier echt eens naar kijken want het gaat een keer fout daar. Mijn personeel en mijn gasten moeten hier hun auto plaatsen en dan over een stukje drassige weg en ook onverlicht naar de stoplichten lopen en dan de duinen	Uitgangspunt van het beleid is parkeerplaatsen in kustgebieden donker te houden. Uw signaal vinden we wel erg belangrijk en is doorgegeven aan de politie en onze toezichthouders en handhavers. Zij nemen dit zo mogelijk mee in hun rondes. We zoeken graag naar eventuele oplossingen buitenom verlichting.

Naam	nr	Zienswijze(n)	Reactie gemeente
		over. Misschien is het een idee om verlichting naar behoefte te doen, lantaarnpalen die aanspringen als je er komt.	
<p>Klaas Moelker, strandpaviljoen De Piraat</p> <p>Adriaan den Hollander, strandpaviljoen Zeecafé</p> <p>Ronald Stroo, strandpaviljoen Lage Duintjes</p> <p>Pieter Boone, strandpaviljoen Berkenbosch</p> <p>Deze zienswijze wordt gesteund door:</p> <p>Arjan Maljaars, Ondernemersvereniging Natuurlijk Oostkapelle</p> <p>Adriaan Wisse, Federatie Ondernemersverenigingen Veere</p> <p>Peter Arkenbout, Koninklijke Horeca Nederland</p>	3a	<p>U schrijft in uw advies: <i>'het creëren van ruimte voor bescheiden oriëntatieverlichting voor verbetering van de fysieke veiligheid, veiliger 'gevoel, zichtbaarheid en bereikbaarheid voor ondernemers en hun gasten en personeel'</i>. Helaas lijkt dit niet te gelden voor de exploitanten, werknemers en gasten van de strandpaviljoens in Oostkapelle. Voor strandpaviljoens in het Natura 2000-gebied De Manteling, wil uw college hier geen enkele vorm van oriëntatieverlichting toestaan.</p> <p><u>Naar onze mening hoeft een bescheiden vorm van oriëntatieverlichting langs de duinovergangen naar de strandpaviljoens in Oostkapelle echter niet strijdig te zijn met deze uitgangspunten.</u> Dit wordt al enkele jaren aangetoond in de gemeente Schouwen-Duiveland. Daar is met instemming van gemeente en provincie door enkele ondernemers oriëntatieverlichting aangebracht op de duinovergang naar hun strandpaviljoen.</p>	<p>We staan in het beleid inderdaad geen verlichting op paden toe in Natura 2000 De Manteling. De Manteling is de donkerste plek van Zeeland en heeft unieke natuur-, cultuur- en landschapswaarden waar we de invloed in de vorm van kunstlicht tot een minimum willen beperken. Onder meer de Provincie Zeeland onderschrijft dit beleid. We kennen en begrijpen de wens voor oriëntatie verlichting van de ondernemers die hun bedrijf in dit gebied hebben liggen.</p> <p>We hebben in dit unieke landschappelijke gebied de belangen van het tegen gaan van verrommeling en het beschermen van de landschaps-, cultuur-en natuurwaarden zwaarder laten wegen dan het belang van de ondernemers. Daarbij weegt ook zwaar mee dat deze natuurgebieden (privaatrechtelijk) na zonsondergang niet toegankelijk zijn. En dat de gebiedseigenaren/beheerders de wens hebben voor donkerte.</p> <p>In de Zeeuwse Kustvisie staat daarnaast dat de Natura 2000 gebieden en Natuurnetwerk Zeeland gebieden samen gebieden van groene topkwaliteit vormen die van groot belang zijn voor het beleven van de kust en natuur. Voor de stranden tussen Oostkapelle en Breezand staat omschreven dat bij kwaliteitsverbetering van strandbebouwing aandacht voor duisternis van groot belang is. En dat de omgevingskenmerken de kwaliteit en inrichting van de strandovergangen bepalen. Bij</p>

Naam	nr	Zienswijze(n)	Reactie gemeente
			<p>natuurstranden kan de toegang meer ingetogen worden vormgegeven omdat hier natuur en landschappelijke waarden meer op de voorgrond staan en aspecten zoals duisternis en stilte van groot belang zijn. Mede op basis van het lokale DNA wordt de (on)wenselijkheid van verlichting langs de route en voorzieningen bepaald.</p>
	3b	<p>Het voorgestelde beleid conflicteert met bestaand beleid van de gemeente. In het bestemmingsplan is namelijk opgenomen dat strandpaviljoens tot 01:00 open mogen zijn en daarnaast nog eens twaalf maal in een jaar ontheffing kunnen aanvragen om later open te zijn. De gemeente faciliteert strandpaviljoens op deze wijze om ook na zonsondergang open te zijn. In het verlengde daarvan zou het toch niet meer dan logisch zijn dat de gemeente het alle strandpaviljoenexploitanten mogelijk maakt hun gasten en medewerkers ook tijdens de donkere avonden een veilige route naar en van het paviljoen te bieden?</p>	<p>In de algemene plaatselijk verordening (Apv) staat opgenomen dat strandpaviljoens tussen 1.00 en 6.00 uur gesloten moeten zijn (sluitingstijd). Met een ontheffingsmogelijkheid tot 2.00 uur voor maximaal 12x per jaar. De verplichte sluitingstijd is in 2009 vanuit dereguleringspunt in de Apv beperkt. De starttijd is verlaat van 22.00 uur naar 01.00 uur.</p> <p>Of bedrijven buitenom sluitingstijd open of dicht zijn is niet aan de gemeente. We begrijpen wel dat locatie en omstandigheden in de praktijk hiervoor bepalend kunnen zijn. En dat licht voor het gevoel van veiligheid soms wenselijk is.</p> <p>Zie ook onze reactie van hierboven.</p>
	3c	<p>Overigens is dat laatste ook altijd <u>toegezegd door de gemeente Veere</u>. Vooruitlopend op nieuw te vormen beleid in die richting, maakte de gemeente het zelfs mogelijk in overleg een bescheiden vorm van oriëntatieverlichting aan te brengen op de duinovergangen die rechtstreeks naar een strandpaviljoen leiden. Het nu voorgestelde beleid staat haaks op eerder door de gemeente gewekte verwachtingen en zelfs gedane toezeggingen.</p>	<p>Wij zijn niet bekend met toezeggingen. In het concept beleid voor openbare verlichting heeft inderdaad wel eerst gestaan dat ook in natura 2000 gebieden, onder voorbehoud van natuurregels, bescheiden mogelijkheden waren. We snappen dat dit verwachtingen heeft gewekt. Dit heeft het definitieve plan voor Openbare Verlichting echter niet gehaald. En er is besloten dit zorgvuldig af te wegen in een (dit) apart lichtbeleid.</p> <p>In ongeveer 2 gevallen <u>buiten Natura 2000 De Manteling</u> hebben ondernemers eerder in overleg met de gemeente verlichting aangebracht op</p>

Naam	nr	Zienswijze(n)	Reactie gemeente
			duintrappen (lichtsnoer in gefreesd in leuning). De vraag is of dit gaat passen binnen het nieuwe beleid en of het wel mogelijk is vanuit natuurwetgeving. We gaan hier zorgvuldig mee om.
	3d	In het voorgestelde beleid krijgen de meeste strandpaviljoens wel de mogelijkheid oriëntatieverlichting aan te brengen en een aantal strandpaviljoens niet. <u>Dit leidt tot rechtsongelijkheid.</u> Alle strandpaviljoens in Veere dienen namelijk wel aan dezelfde voorwaarden te voldoen, betalen hetzelfde standplaatstarief en krijgen dezelfde standplaatsovereenkomst aangeboden van de Stichting Strandexploitatie Veere (SSV). Wanneer het voorgestelde beleid doorgang vindt, kunnen de strandpaviljoens in Oostkapelle dan een aangepaste standplaatsovereenkomst tegemoet zien van de SSV, met daarin ook verwerkt een verlaging van het standplaatstarief als gevolg van afnemende exploitatiemogelijkheden?	Overeenkomsten betreffen privaatrechtelijke afspraken. Dit staat los van bestuursrechtelijk beleid zoals dit.
	3e	<u>Als gevolg van het voorgestelde beleid prevaleert in De Manteling natuurbehoud boven veiligheid,</u> komt de gemeente eerder gedane toezeggingen niet na en wordt rechtsongelijk gecreëerd tussen strandpaviljoens. Dit kan toch niet de bedoeling zijn van uw college? Wij verzoeken u daarom de strandpaviljoens in Oostkapelle dezelfde mogelijkheden te bieden als de andere strandpaviljoens aan de Veerse kust, zodat zij hun gasten en medewerkers ook na zonsondergang een veilige route kunnen bieden.	Zie eerdere reactie.
	3f	<u>Graag zouden wij met de gemeente, de Dorpsraad Oostkapelle, Staatsbosbeheer, het waterschap en Astronomy! Project Oostkapelle zoeken naar een</u>	Wij vinden dit initiatief positief als het gaat om overleg over een oplossing voor een betere bereikbaarheid van de paviljoens zonder

Naam	nr	Zienswijze(n)	Reactie gemeente
		<p>voor alle partijen acceptabele oplossing. Uit de reacties van deze partijen samengevoegd in het 'stakeholdersmemo' maken wij op dat die ruimte voor overleg er is. Graag zien wij hiervoor een uitnodiging tegemoet.</p> <p><u>Tijdens dit overleg willen wij uiteraard ook de verlichting van onze strandpaviljoens zelf bespreekbaar maken.</u> Wellicht kunnen wij hierdoor gezamenlijk bereiken dat Oostkapelle en natuurgebied De Manteling in het bijzonder na zonsondergang nog donkerder worden dan dat ze nu al zijn. Hiermee zouden behoud van fauna, het donkere landschap en de zichtbare sterrenhemel hand in hand gaan met het behalen van het doel dat wordt nagestreefd met het toestaan van een vorm van oriëntatieverlichting op alle andere duinovergangen en -trappen in de gemeente Veere.</p>	<p>verlichting en zonder glow in the dark. Zie ook onze reactie op zienswijze 3a waarom we in dit gebied geen duinpaden en trappen willen verlichten.</p> <p>We gaan ook graag in overleg om de verlichting van de strandpaviljoens zelf te bespreken. Of op welke wijze de paviljoens hun unieke ligging als voordeel en kans kunnen gebruiken.</p> <p>We ondersteunen bijvoorbeeld ook financieel het initiatief van het Instituut voor Natuureducatie (IVN) om de cursus Gastheerschap van het Landschap te houden in de gemeente Veere. We kijken of ondernemers van bedrijven die in Natura 2000 gebieden zitten, voorrang kunnen krijgen om in te schrijven.</p>
ZMF Staatsbosbeheer Zeeuws Landschap	4a	<p>Ten eerste willen we u complimenteren met de wijze waarop u de ontwikkeling van donkertebeleid in uw gemeente oppakt. Wij waarderen het zeer dat u, net als wij, de waarde van donkerte erkent, dat u het kustgebied donker wilt houden, en alleen daar wilt verlichten waar dat noodzakelijk is.</p>	<p>Hartelijk dank voor dit compliment. Wij zijn hier blij mee.</p>
	4b	<p>Zeker in een Natura2000-gebied zoals 'Manteling van Walcheren' is donkerte zeer belangrijk om versterking van flora en fauna - (50% van de dieren leeft 's-nachts) - tegen te gaan. Het duingebied van Oostkapelle is bekend als de donkerste plek van Zeeland en is van de weinige plekken in Zeeland waar men de Melkweg nog als 'zilveren vis' aan de hemel kan zien. Dit moeten we koesteren; voor de recreatiesector is dit zelfs een zogenoemd Unique Selling Point! Hieronder geven</p>	<p>Wij willen deze donkerste plek van Zeeland ook graag beschermen en denken -als ondernemers dit willen- graag mee over hoe zij hier voordeel uit kunnen halen. Hartelijk dank voor uw suggesties.</p>

Naam	nr	Zienswijze(n)	Reactie gemeente
		wij een aantal suggesties en opmerkingen m.b.t. het ontwerpbeleid, waarvan wij hopen dat u deze in uw beleid wilt betrekken.	
	4c	<p><u>Unique Selling Point gemeente Veere: 'donkerte'</u> Formuleer een stimuleringsbeleid voor initiatiefnemers/ondernemers zodat zij donkerte als kans gaan zien in plaats van, zoals nu het geval is, als een bedreiging. Verken gezamenlijk bijvoorbeeld de kansen om het duingebied rondom Oostkapelle aan te wijzen als zogenoemd 'dark sky park' (zie: http://www.darkskypark.nl/). Of start met een of meer recreatiebedrijven een goed voorbeeld van het meest duurzaam verlichte strandpaviljoen van Veere. Of ontwikkel samen met de recreatiebedrijven rond het thema 'donkere nacht' een recreatief product waarmee ze hun gasten kunnen verrassen. De gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties hebben een netwerk van deskundigen en jarenlange ervaring met de organisatie van Nacht van de Nacht. Wij dragen graag ons steentje bij.</p>	Als hier behoefte aan is vanuit de ondernemers dan denken wij graag mee met zulke initiatieven en ondersteunen dit waar mogelijk.
	4d	<p><u>Gericht, zuinig en slim verlichtingsplan</u> Wanneer er toch verlicht dient te worden, is het belangrijk om dit gericht, (energie)zuinig en slim te doen, ook in de gebieden waar wel licht is toegestaan. Dit zorgt voor zo min mogelijk verstoring van fauna en het fraaie nachtdonkenschap van de gemeente Veere. Aandachtspunten zijn: gebruik een tijdschakelaar, houd de verlichting laag bij de grond, maak het dimbaar, en werk waar mogelijk met aanwezigheidssensoren (maar voorkom dat het een schrik-effect op de fauna heeft). We willen pleiten voor echt volledig donker als de</p>	<p>Uw voorgestelde voorwaarden voor als verlichting wordt toegestaan komen grotendeels overeen met die uit het beleid.</p> <p>De (landelijke) wettelijke regels voor verlichting van strandpaviljoens worden met name bepaald via de Wet Milieubeheer. We hoeven dit niet in een aparte vergunning op te nemen. Als dat nodig is kunnen we daarnaast nog verdergaande maatwerkvoorschriften opnemen. We gaan er van uit dat dit niet nodig is en we in goed overleg tot bewuste verlichting van de paviljoens komen, voor zover dat nu nog niet het geval is. In de</p>

Naam	nr	Zienswijze(n)	Reactie gemeente
		<p>strandtenten gesloten zijn. Ook m.b.t het <u>schoonmaken van de strandpaviljoen, dient grootschalige verlichting voorkomen te worden en dient te worden gezocht naar maatwerk.</u> Wij willen u vriendelijk vragen dit toe te voegen aan de nota en het op te nemen in vergunningen wanneer verlichting wordt toegestaan.</p> <p>De kleur van licht is van belang voor flora en fauna. Terreinbeheerders kennen de belangrijkste diersoorten in een gebied en kunnen adviseren in de kleurkeuze. <u>De voorwaarde om advies in te winnen over de kleurkeuze bij de terreinbeheerder zien wij graag opgenomen in het ontwerpplan.</u> Op die manier worden de terreinbeheerders betrokken bij de praktische uitvoering van de toe te passen verlichting.</p>	<p>toelichting bij het Activiteitenbesluit van de Wet Milieubeheer wordt de landelijke richtlijn Lichthinder van de NSVV als richtsnoer genoemd. Deze geeft aan dat verlichting alleen mag schijnen waar, wanneer en zoveel als het een functie heeft. Verder geeft het diverse grenswaarden voor lichtbronnen.</p> <p>In het Donkerbeleid staat opgenomen dat bij verlichting op duintrappen en duinpaden voor natuurbescherming kan worden afgeweken van de standaard lichtkleur (zacht, zoals oranje, geel of warmwit) die we voorschrijven. Vrijwel alle armaturen zijn verkrijgbaar met warmwit licht (3000K). Er zijn leveranciers die ook andere kleuren aanbieden.</p> <p>Partijen die verlichting willen aanbrengen, moeten eerst een soortenonderzoek doen. Om te zien of bescheiden verlichting vanuit natuurregels mogelijk is en de werkzaamheden uitgevoerd mogen worden en onder welke voorwaarden. De kleurkeuze van verlichting is een mogelijke voorwaarde en kan –ook in overleg met de Provincie- worden afgestemd volgens de laatste inzichten uit onderzoeken zoals ‘Licht op Natuur’. Voor de duintrappen en duinpaden waar in het conceptbeleid bescheiden licht mogelijk is, voeren wij een verkennend soortenonderzoek uit. Hierbij hebben we de kennis van de terreinbeheerders ook betrokken. We doen dit om de haalbaarheid van dit beleid al zo goed mogelijk in te kunnen schatten. En locaties uit te sluiten waar verder onderzoek moet worden gedaan.</p>
	4e	<p><u>Aandacht voor handhaving</u> Donkerte moeten we koesteren, maar dat brengt</p>	<p>We willen graag inzetten op in goed overleg met partijen tot de gewenste situatie komen. We</p>

Naam	nr	Zienswijze(n)	Reactie gemeente
		<p>ons bij de vraag hoe de gemeente wil omgaan met de verlichting die reeds is aangebracht in gebieden waar in dit ontwerpbeleid geen of andere verlichting wordt voorgesteld. Wij gaan er vanuit dat hier passende maatregelen worden getroffen om de donkerte te herstellen.</p> <p>Voorkomen is beter dan genezen, maar donkertebeleid staat en valt ook bij goede handhaving. Uit het ontwerp beleid blijkt voor ons onvoldoende hoe de handhaving van de voorwaarden wordt geregeld. Graag ontvangen wij hierover nadere informatie.</p>	<p>hebben hiervoor een uitvoeringsplan vastgesteld. We hebben geen reden om aan te nemen dat handhaving nodig is. Mocht handhaving echt nodig blijken dan kunnen we dit uiteindelijk inzetten.</p>
<p>Badhotel Domburg en Strand 90 Michel van Espen, General Manager</p>		<p>De zienswijzen zijn gelijk aan 3 a t/m e. Met de toevoeging dat bij 3d geldt dat strandpaviljoen Strand 90 het enige paviljoen in Domburg is waarbij volgens het conceptbeleid geen oriëntatieverlichting mag worden aangebracht.</p>	<p>Zie reactie op zienswijzen 3a t/m e.</p>